

ՀԱՎԵԼՎԱԾ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՇԻՐԱԿԻ
ՄԱՐԶԻ ԼԵՌՆՈՒՏԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ
2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10-Ի ԹԻՎ 9-Ն
ՈՐՈՇՄԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ ԼԵՌՆՈՒՏԻ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ
ԼԵՌՆՈՒՏԻ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ 2017-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի Լեռնուտի համայնքի 2017-2021 թվականների զարգացման ծրագիրը մշակված է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով տեղական ինքնակառավարման մարմինների վերապահված իրավասությունների շրջանակներում և հանդիսանում է հնգամյա ժամկետում համայնքի համալիր զարգացմանն ուղղված ռազմավարական ուղեցույց փաստաթուղթ:

հնգամյա ծրագիրն իրենից ներկայացնում է համայնքի սոցիալ – տնտեսական իրավիճակի վերլուծության, առկա հիմնախնդիրների բացահայտման, ֆինանսական, տնտեսական և մարդկային ռեսուրսների գնահատման արդյունքում նպատակային զարգացման տեսանկյունից ձեռնարկվելիք քայլերի ամբողջությունն արտահայտող փաստաթուղթ: Այն նախատեսում է համայնքի տեղական ինքնակառավարման մարմինների ռազմավարական քաղաքականությամբ համայնքի հիմնախնդիրների արդյունավետ լուծումը և բյուջետավորման նպատակային գործընթացի իրականացումը: Ծրագիրը ձևավորվել է համայնքի վրա արտաքին միջավայրի ազդեցության համակողմանի վերլուծության, սոցիալ-տնտեսական ներքին իրավիճակի գնահատման, առկա և ներուժային հնարավորությունների /բնական, աշխարհագրական, տնտեսական, սոցիալական, ֆինանսական, մարդկային/ հաշվառման արդյունքում:

Այն կարող է հաշվի առնվել Հայաստանի Հանրապետության Շիրակի մարզի զարգացման, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարության տարածքային քաղաքականության և սահմանամերձ բնակավայրերի զարգացմանն ուղղված ռազմավարական ծրագրերում:

Ծրագիրն ավելի իրատեսական դարձնելու համար գնահատվել են համայնքի ուժեղ և թույլ կողմերը, դասակարգվել են առաջնային և հրատապ լուծում պահանջող հիմնախնդիրները, վերլուծվել են համայնքի ֆինանսական, աշխատանքային, նյութատեխնիկական ռեսուրսներն ու տնտեսական հնարավորությունները: Առաջադրվել են ծրագրային աշխատանքներ, որոնցում տրվել են առկա հիմնախնդիրների նկարագրությունները, լուծման ուղիները, պահանջվող ֆինանսական միջոցները, ֆինանսավորման աղբյուրները, ակնկալվող արդյունքները, իրականացվելիք ծրագրերի կենսունակության ապահովման հիմնավորումները, ինչպես նաև կատարման ժամկետներն ու պատասխանատուները: Կատարվել են սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի վերլուծություններ և կանխատեսումներ, ներկայացվել են համայնքի ներկա իրավիճակը բնութագրող վիճակագրական տեղեկություններ:

Ծրագրում ներառված խնդիրները և դրանց առաջնահերթությունները չեն հավակնում լինել վերջնական և ծրագրերի իրականացման ընթացքում կախված արտաքին ու ներքին գործոնների ազդեցությունից կարող են ենթարկվել փոփոխությունների ու լրացումների:

1. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Լեռնուտի գյուղական համայնքը գտնվում է Շիրակի մարզի հյուսիսային հատվածում, ծովի մակերևույթից 1930 մ բարձրության վրա: Կլիման բարեխառն է, լանդշաֆտը՝ լեռնատափաստանային, որը բարենպաստ է հողագործության ու անասնապահության համար:

Գյուղի բնակատեղին ունի շատ հին պատմություն. այդ են վկայում գյուղի գերեզմանոցի տարածքում գտնվող հեթանոսական գերեզմանները, ցավոք, գյուղի հիմնադրման մասին մեզ ստույգ տեղեկություններ չեն հասել, սակայն ըստ մեր ուսումնասիրությունների այն հիմնադրվել է միջին դարերում, այդ է վկայում այն փաստը, որ գյուղի աշխարհագրական դիրքը տարածաշրջանում ամենահարմարն է անասնապահության և հողագործության համար, իսկ միջին դարերում առավել զարգացած են եղել գյուղատնտեսության հատկապես այդ ճյուղերը և քաղցրահամ ջրերի առկայությունը: Ըստ մեր ուսումնասիրությունների հավանաբար գյուղը մի քանի անգամ վերաբնակեցվել ու լքվել է՝ առայժմ անհայտ պատճառներով, վերջին անգամ գյուղը վերաբնակեցվել է 1828 թվականին ռուս – պարսկական պատերազմից հետո գյուղում բնակություն են հաստատել Մշո Բուլանդու Օնջլա հայերն իրենց ընտանիքներով և գյուղն անվանել են Արախվալի, անունը օտարածին է, այնուհետև անվանվել է Վերին Արախվալի: 1972 թվականից գյուղը անվանվել է Լեռնուտ, հավանաբար նկատի ունենալով լեռնային տեղանքը:

Հայրենական Մեծ պատերազմին մասնակցել են մոտ 20 - ից ավելի մարդ, որից 9 - ը զոհվել են: Արցախի ազատագրական պայքարին գյուղից մասնակցել են մի շարք ազատամարտիկներ, որոնք բոլորն էլ փառքով ու հաղթանակած վերադարձել են հայրենի օջախները և իրենց ակտիվ մասնակցությունն են ցուցաբերում գյուղի շենացման գործին:

Համայնքի կենտրոնի հեռավորությունը մարզկենտրոնից 20կմ է:

Գյուղում գործում է տասնամյա դպրոց: Գյուղն հարուստ է սարերից եկող քաղցրահամ ջրերով,։ Բնակչության հիմնական զբաղմունքը հողագործությունն ու անասնապահությունն է: Վերջին տարիներին նկատվում է անսնագլխաքանակի դինամիկ աճ:

Երբեմնի մշակութային հարուստ կյանքով ապրող գյուղը 1988 թ. երկրաշարժի պատճառով կորցրեց մշակույթի ու սոցիալ-տնտեսական նշանակության օբյեկտները, փլվեցին ու վթարային դարձան մի քանի տասնյակ բնակարաններ:

Սակայն երկրաշարժը չկարողացավ ընկճել աշխատասեր ու կամքով օժտված Լեռնուտցուն ու նա արդեն 28 տարի է նվիրումով վերականգնում է իր ծննդավայրը: Գյուղը կամաց-կամաց կառուցապատվում ու բարեկարգվում է:

Մեր ամենաթանկ կապիտալը մարդն է, ով պետք է սիրի երկիրն ու գյուղը, հանուն մեր պետության ու ժողովրդի բարորության:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼ-ԺՈՂՈՎԴԴԱՎԱՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ (մարդ)

(Տվյալները լրացված են 2016 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ)

- Ընդամենը՝ մշտական բնակչություն - 157,
Այդ թվում՝ տղամարդ - 75, կին՝ - 82,
- Տնային տնտեսությունների թվաքանակը – 51,
- Առկա բնակչություն – 143,
- Առկա տնային տնտեսությունների քանակը – 49,

Բնակչության բաշխվածությունն ըստ ազգային պատկանելության (առկա բնակչություն)

- Հայ – 157

Բնակչության բաշխումն ըստ տարիքային խմբերի (առկա բնակչություն)

Նախադպրոցական տարիքի երեխաներ / 0 – 6 տարեկան / - 13,

որից՝ մինչև 1 տարեկան – 2,

1-2 տարեկան – 3,

3-4 տարեկան – 7,

5-6 տարեկան – 1:

- Դպրոցական տարիքի երեխաներ / 7 – 17 տարեկան / - 9,

որից՝ 7-10 տարեկան – 2,

11-14 տարեկան – 3,

15-17 տարեկան – 4:

- Հասուն տարիքի բնակչություն / 18-64 / - 609,

որից՝ 18-22 տարեկան – 3,

23-45 տարեկան – 38,

46-64 տարեկան – 44:

- Տարեց բնակչություն / 65 և ավելի / - 22:

Ծնունդ, մահ, ամուսնություն, ամուսնալուծություն (վերջին 3 տարիների միջին ցուցանիշ)

- Ծնունդ - 6,
Որից կենդանի ծնունդ – 6,
- Մահ – 4,
- Ամուսնություն – 2,

- Ամուսնալուծություն – 0:

Համայնքի սոցիալական խմբերի ներկայացվածությունը

- Հաշմանդամներ –2,
այդ թվում կանայք՝ 1,
որից՝ հաշմանդամ երեխա – 1,
- Միակողմանի ծնողազուրկ երեխա - 1,
- Կենսաթոշակառուներ – 22,
- Միայնակ չաշխատող կենսաթոշակառուներ – 2,
- Տարեց կենսաթոշակառուներ /75 տարեկան և բարձր/ - 8,

Համայնքի տնային տնտեսությունների սոցիալական խմբերի ներկայացվածությունը

- Երեք և ավելի երեխաներ ունեցող /0-16 տարեկան/ – 2,
- Միայն կենսաթոշակառուներից կազմված /65 և ավելի տարեկան/ - 4,
- Հաշմանդամ երեխա ունեցող – 1,
- Մինչև 6 տարեկան երեխա ունեցող – 7,
- Ընտանեկան նպաստ ստացող տնային տնտեսությունների քանակը՝ 6:

ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքի բնակչության բաշխումն ըստ զբաղվածության հիմնական ճյուղերի (մարդ)

- Գյուղատնտեսական ինքնազբաղվածություն – 136,
- Վարձու աշխատանք ոչ գյուղատնտեսական ոլորտում, մասնավոր – 6,
- Վարձու աշխատանք պետական ոլորտում – 4,
- Աշակետոտներ /16 տարեկան և բարձր/ - 3,
- Ուսանողներ – 4,
- Բանակում ծառայողներ – 4,
որից պայմանագրային՝ 2,
պարտադիր զինվորական ծառայության մեջ գտնվող՝ 2,

Համայնքում զբաղվածների բաշխվածությունն ըստ ոլորտների

- Գյուղատնտեսություն – 136,

- Տրանսպորտ և կապ – 1,
- Տեղական ինքնակառավարում – 3,
- Կրթություն – 4,
- Առողջապահություն և սոցիալական ծառայություններ –1,
- Ոսանողներ, ավարտական դասարանների աշակերտներ, բանակում ծառայողներ - 7:

Միգրացիա /2016 թվականի ընթացքում/

- Արտագնա աշխատանքի մեկնողների թիվ – 6 (6 տնային տնտեսություններից):

Համայնքի հասուն տարիքի բնակչության բաշխումն ըստ կրթամակարդակի

- Տարրական – 3,
- հիմնական – 9,
- միջնակարգ -80,
- միջնակարգ մասնագիտական – 26,
- բարձրագույն - 25:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Ժողովրդի իշխանությունն իրականացնելու և համայնքային խնդիրները լուծելու նպատակով համայնքում օրենքով սահմանված կարգով ընտրված են համայնքի ավագանի /ավագանու 5 անդամ/ և համայնքի ղեկավար: 2016 թ. հոկտեմբերի 9-ին համայնքում կայացած համայնքի ղեկավարի ընտրությունների արդյունքներով համայնքի ղեկավար է վերընտրվել Վարազդատ Բաղդասարյանը:

<<Տեղական ինքնակառավարման մասին>> և <<Համայնքային ծառայության մասին>> Հայաստանի Հանրապետության օրենքների համաձայն ձևավորվել է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմ հետևյալ կառուցվածքով՝

Համայնքային ծառայության պաշտոններ՝

1. Գյուղապետարանի աշխատակազմի քարտուղար – 1 միավոր,
2. գյուղապետարանի աշխատակազմի առաջատար մասնագետ-հաշվապահ – միավոր:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԿԱԶՄԸ

N	Անուն, ազանուն	Ծննդյան թիվը	Կրթությունը	Կուսակցական պատկանելությունը
1.	Ալեքսանյան Արարատ Գալուստի	1991	Միջնակարգ	անկուսակցական
2.	Բաղդասարյան Արա Վարազդատի	1989	Միջնակարգ	ՀՀԿ
3.	Հարությունյան Աբրահամ Պատվականի	1962	Միջնակարգ	անկուսակցական
4.	Ասատրյան Իշխան Երվանդի	1954	Միջին մասն	անկուսակցական
5.	Մխիթարյան Վազգեն Վանյաի	1990	Միջնակարգ	ՀՀԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ ԼԵՆՆՈՒՄԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԻ 2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՍՏԻՔԱՑՈՒՑԱԿԸ ԵՎ ՊԱՇՏՈՆԱՅԻՆ ԴՐՈՒՑՔԱԶՍՓԵՐԸ

Հ/հ	Պաշտոնի անվանումը	Հաստիքի քանակը	Պաշտոնային դրույքաչափը (դրամ)	Պաշտոնային դրույքաչափի համայնքի ղեկավարի պաշտոնային դրույքաչափի նկատմամբ (%)	Սահմանված դրույքը	Սահմանված դրույքաչափը (դրամ)
Համայնքային ծառայության պաշտոններ						
1	Աշխատակազմի քարտուղար	1	99150	71.17	1	99150
2	Առաջատար մասնագետ	1	96317	69,14	1	96317
	Ընդամենը	2	195467		2	195467

<<Տեղական ինքնակառավարման մասին>> ՀՀ օրենքի և համայնքի ավագանու կանոնակարգի համաձայն համայնքում կազմավորվել և գործում են հետևյալ մշտական հանձնաժողովը՝

- Խնամակալության և հոգաբարձության հարցերի հանձնաժողով,

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Բնակավայրը չունի կոյուղացված է: Կեղտաջրերը ինքնահոս եղանակով հոսում և լցվում են մոտակա ձորակը մի մասն էլ օգտվում են անհատական խորքային հորերի:

Բնակավայրում կանոնակարգված աղբահանություն չի իրականացվում: Կենցաղային աղբը համայնքից հեռացվում է տնային տնտեսությունների և գյուղապետարանի կողմից կազմակերպվող սանիտարական մաքրման օրերի միջոցով:

Բնակավայրը չունի համայնքային նշանակության հանգստի գոտի: Հատկապես ամռան ժամանակաշրջանում բարձր է օդի փոշոտվածությունը:

Բնակավայրում վտանգավոր արտանետումներ չկան:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Համայնքում կա 47 բնակելի տներ՝ 4678 քառ.մ ընդհանուր մակերեսով: Բոլոր բնակելի տները կառուցվել են 1988 թվականի ավերիչ երկրաշարժից հետո: Բնակելի տներից սեփականաշնորհված են և հանդիսասանում են համայնքի բնակիչների սեփաանությունը: Բնակավայրը գտնվում է 1988թ. Սպիտակի աղետալի երկրաշարժի գոտում: Բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեն համայնքի 3 երիտասարդ ընտանիքներ:

ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՆԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄՆ ԸՍՏ ՍԵՆՅԱԿՆԵՐԻ ԹՎԻ

N	Սենյակների թիվը	Կառուցման տարեթիվը	Բնակարանների թիվը	Բնակարանների ընդհանուր մակերեսը	Սեյսմոկայունությունը

				/քառ.մ/	
	Ընդամենը բնակարաններ	-	-	-	-
1.	1 սենյականոց բնակարան	-	-	-	-
2.	2 սենյականոց բնակարան	1961-1964	4	240	9
3.	3 սենյականոց բնակարան	-	-	-	-
4.	4 սենյականոց բնակարան	1990-1991թթ.	43	4438	9

ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ ՉԿԱՆ ԲԱԶՄԱԲՆԱԿԱՐԱՆ ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԵՆՔԵՐ:

ԽՄԵԼՈՒ ԵՎ ՈՌՈԳՄԱՆ ՋՈՒՐ

Բնակավայրի խմելու ջրի ներտնտեսային համակարգը կառուցվել է 2007 թվականի: Այն ունի 3,8 կմ երկարություն: Զբամատակարարումն իրականացվում է շուրջօրյա, ինքնահոս եղանակով 1,3 լիտր/վրկ: Ցանցի քայքայվածության պատճառով հաճախակի են ջրագծերի վթարները, ջրի կորուստներն ու աղտոտումները:

Համայնքը չունի ոռոգման համակարգը, ոռոգումն իրականացվում է սարերից ինքնահոս իջնող ջրերի հաշվին, ինչը բավարար չէ նորմալ ոռոգում ապահովելու համար:

ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ ԵՎ ԿԱՊ

Անբարեկարգ և քայքայված վիճակում են ինչպես մայրուղի բնակավայր 2,3 կմ, այնպես էլ շուրջ 8 կմ ընդհանուր երկարության ներհամայնքային ճանապարհները: Դաշտամիջյան ճանապարհների ընդհանուր երկարությունը կազմում է 18 կմ: Նրա առանձին տեղամասերի քայքայվածության պատճառով այն գյուղատնտեսական տեխնիկայի համար դարձել են անանցանելի և լուրջ դժվարություններ են ստեղծվում գյուղատնտեսական աշխատանքների կատարման ժամանակ: Համայնքի ուժերով և ներգրավված միջոցներով պարբերաբար կատարվել են բնակավայր մտնող 2,3 կմ և ներհամայնքային ճանապարհների առանձին հատվածների փոսալցման աշխատանքներ, սակայն այն բավարար համարել չի կարելի:

Համայնքում առկա է բնակիչների սեփականությունը հանդիսացող 18 մարդատար ավտոմեքենա:

Բնակավայրը ապահովված է <<ՎԻՎԱՍԵԼ ՄՏՄ>>, <<ՕՐԱՆԺ>>, <<ԲԻԼԱՅՆ>> բջջային և <<Արմենտելի>> կողմից սպասարկվող ֆիքսված հեռախոսակապով:

Բնակավայրն ընդունում է 4 հանրապետական և 3 մարզային հեռուստաալիքներ: Թույլ է ինտերնետային կապը:

Բնակավայր - մարզկենտրոն տրանսպորտային կապն ապահովվում է ավտոբուսի միջոցով շաբաթական 3 օր: Մեկ ուղևորի փոխադրավարձը կազմում է 250 դրամ:

Մայրաքաղաքի և հարևան համայնքների հետ կապն ապահովվում է Գյումրի-Երևան երթուղային միկրոավտոբուսների միջոցով:

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ ԵՎ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Համայնքը համախմբված է:

Բնակչությունը սերտ կապեր ունի մայրաքաղաքի, մարզկենտրոնի, նախկին շրջկենտրոնի և շրջակա բոլոր համայնքների հետ:

Համայնքը համագործակցում է ինչպես հանրապետությունում գործող քաղաքական և հասարակական կազմակերպությունների, այնպես էլ միջազգային կազմակերպությունների ու հիմնադրամների հետ:

Համայնքն անդամակցում է <<Հայաստանի համայնքների միություն>> իրավաբանական անձանց միությանը::

Հոգևոր ոլորտում համայնքը համագործակցում է Շիրակի Առաջնորդարանի և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի հետ:

ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔՆԵՐ

Համայնքի վարչական տարածքը կազմում է 827,0 հա, որից`

1. գյուղատնտեսակն նշանակության հողեր – 603,4 հա,

այդ թվում`

- վարելահողեր – 195,2 հա,

այդ թվում`

սեփականաշնորհված – 167,0 հա,

համայնքային սեփականության – 28,2 հա,

- արոտներ – 408,2 հա.
- այլ հողատեսքեր – 11,0 հա:

Վարելահողերի մեկ հեկտարից ստացվող զուտ եկամտի կադաստրային միջին գնահատականը կազմում է 203000 դրամ, իսկ արոտներինը՝ 8700 դրամ:

Սեփականաշնորհված վարելահողերի մեկ հողաժմնի չափը կազմում է 1,8 հա.

2. Բնակավայրի հողեր – 13,1 հա.
3. Արդյունաբերական, արտադրական նշանակության հողեր 2,6 հա.
5. Ճանապարհների տակ օգտագործվող հողեր – 8,1 հա.
7. Ջրային ֆոնդի հողեր – 226.12հա.
8. Հատուկ նշանակության հողեր – 1,1 հա.

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղատնտեսության բնագավառի հիմնական ճյուղերը հացահատիկային կուլտուրաների մշակությունն ու անասնապահությունն են: Ոռոգման ջրի, բնակլիմայական ոչ բարենպաստ պայմանների /երաշտ, կարկտահարություն, ցրտահարություն և այլն/ և հակակարկտային կայանքների բացակայության պատճառով համայնքի գյուղացիական տնտեսությունները լուրջ դժվարությունների առաջ են կանգնած գյուղատնտեսական մթերքների կայուն արտադրություն կազմակերպելու և բարձր բերքատվություն ապահովելու համար:

Համայնքում կազմավորված են 47 գուղացիական տնտեսություններ, որոնց կողմից մշակվում է 195,2 հա վարելահող և օգտագործվում 408,2 հա արոտ: Համայնքի տնտեսությունների սեփականությունն է հանդիսանում 160,0 հա վարելահող, իսկ թվով 9 տնտեսությունների կողմից օրենքով սահմանված կարգով վաճակալված է 28,2 հա վարելահող: Համայնքում վարելահող չունեցող տնտեսություններ չկան:

Դաշտավարության բնագավառում տնտեսությունները հիմնականում զբաղվում են ցորենի, գարու, կերային մշակաբույսերի, մասամբ կարտոֆիլի, կաղամբի և բանջարաբուստանային այլ կուլտուրաների մշակությամբ: Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության արդյունավետությունը ուղղակիորեն կախված է բնակլիմայական պայմաններից: Ցանկատարածությունները մշտապես վտանգված են երաշտով, ցրտահարությամբ և կարկտահարությամբ: Հացահատիկային կուլտուրաների միջին բերքատվությունը բնակլիմայական բարենպաստ պայմանների դեպքում կազմում է 25-30

ցենտներ, իսկ երաշտի, ցրտահարության կամ կարկտահարության դեպքում կորուստը կարող է կազմում է 50-100%: Բուսաբուծության զարգացմանը մեծապես խոչընդոտում է ոռոգման համակարգի բացակայությունը, լավորակ սերմերի բացակայությունը, գյուղատնտեսական մեքենաների ու գործիքների մաշվածությունն ու պակասը, դիզելային վառելանյութի, պարարտանյութերի և թունաքիմիկատների բարձր գները:

Բուսաբուծության բնագավառում վերջին 10 տարիներին արձանագրվել է հացահատիկի և կարտոֆիլի արտադրության ծավալների նվազում:

Գյուղացիական տնտեսությունների կողմից պահվում է 210 գլուխ խոշոր եղջերավոր անասուններ, այդ թվում կովեր՝ 115 գլուխ, ոչխարներ և այծեր՝ 700 գլուխ, խոզեր 24 գլուխ: Առանձին տնտեսություններ զբաղվում են նաև թռչնաբուծությամբ /հավեր՝ 470 թև/ և մեղվապահությամբ /4 մեղվաընտանիք/:

Անասնապահության բնագավառում վերջին 10 տարիներին համայնքում արձանագրվել է մսի և կաթի արտադրության ծավալների ավելացում:

Գյուղում կա 3 տրակտոր, 3 բեռնատար ավտոմեքենա:

Գյուղտնտեսական մեքենաներն ու մեխանիզմները բարոյապես ու ֆիզիկապես մաշված են, կա գյուղատնտեսական տեխնիկայի և պահեստամասերի մեծ պահանջարկ:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈՒՈՐՏԻ 2016 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ

Գյուղատնտեսական նշանակության հողերի օգտագործումը

Հողատեսքի անվանումը	2012թվական	
	Քանակը /հա/	Որից օգտագործվում է /հա/
Ընդամենը գյուղատնտեսական նշանակության հողեր, որից՝	603,4	204,3
Վարելահող	195,2	180,0
Բազմամյա տնկարկներ	0,0	0,0
Խոտհարքներ	9,2	9,2
Արոտավայրեր	408,2	250,0
Այլ գյուղատնտեսական հողեր	00	0,0

Հիմնական մշակաբույսերի ցանքատարածությունների կառուցվածքը

Ցանկատարածությունների կառուցվածքը	2016 թվական		% -ը վարելահողերի ընդհանուր
	Քանակը /հա/	Մեկ հեկտարից ստացվող միջին	

			բերքը /բերքատվություն/ տոննա	քանակի նկատմամբ
1.	Ընդամենը հացահատիկային մշակաբույսեր, այդ թվում՝	75,0	2.0	52.0
	Ցորեն	40,0	2.0	30.3
	Գարի	35,0	2.0	21.7
	Այլ հացահատիկային մշակաբույսեր	0.0	0.0	0.0
2.	Ընդամենը կերային մշակաբույսեր, այդ թվում՝	40.0	3.0	4.3
	Կորնզան	30.0	3.0	3.2
	Առվույտ	10.0	3.0	1.1
3.	Ընդամենը բանջարաբուստանային մշակաբույսեր, այդ թվում՝	8.5	18.0	2.6
	Կարտոֆիլ	6.0	20.0	X
	Կաղամբ	1,5	10.0	X
	Գազար	0.5	2.0	X
	Բանջարաբուստանային այլ մշակաբույսեր	0.5	2.0	X
4.	Այլ /ցել /	30,0		24.1
5.	Չմշակվող վարելահողեր	11,0	0.0	17.0
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	164,5	X	X

Անասնազլխաքանակը

Գյուղատնտեսական կենդանիների տեսակները	/գլուխ/ 01.11.2016թ. հաշվառման տվյալներով
Խոշոր եղջերավոր անասուններ	210
որից՝ կովեր	115
ոչխարներ և այծեր	700
Խոզեր	24
թռչուններ	470
մեղվաբնտանիքներ	4

Անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալները և անասունների մթերատվությունը

Անասնապահական մթերքի տեսակը	2016 թվական
-----------------------------	-------------

Մթերատվությունը	
Մեկ պայմանական գլուխ խոշորի մթերատվությունը, տոննա	120
1 կովի կաթնատվությունը /լիտր/	1500
1 ոչխարի բրդատվությունը /կգ/	2.6
1 հավի ձվատվությունը /հատ/	150
1 մեղվաընտանիքի մթերատվությունը /կգ/	10.0
Արտադրության ծավալները	
Մսի արտադրություն /տոննա/	26.8
Կաթի արտադրություն /տոննա/	680.0
Բրդի արտադրություն /տոննա/	0.9
Ձվի արտադրություն /հազ. հատ/	20,0
Մեղրի արտադրություն /տոննա/	1.6

Համայնքում առկա գյուղատնտեսական մեքենաներ ու գործիքներ

Գյուղատնտեսական մեքենաների ու գործիքների անվանումը	Չափի միավոր	Քանակը
Թրթուրավոր տրակտոր	հատ	1
Անվավոր տրակտոր	հատ	2
Հացահատրկային կոմբայն	հատ	0
Խոտհնձիչ կոմբայն	հատ	0
Բեռնատար ավտոմեքենա	հատ	3
Տրակտորային կցասայլ	հատ	2
Գութան	հատ	2
Կուլտիվատոր	հատ	1
Շարքացան	հատ	1
Հակավորող մեքենա	հատ	1
Կերամանրիչ մեքենա	հատ	0

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՊԱՍԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Անհրաժեշտ ներդրումներ կատարելու դեպքում համայնքում կարող է զարգանալ քարի արտադրության և մշակման, գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման /մսամթերքի արտադրություն, կաթի վերամշակման ճյուղերը:

Համայնքում հանրային սննդի և կենցաղային սպասարկման օբյեկտներ չեն գործում:

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՄՊՈՐՏ ԵՎ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքն ունի 80 աշակերտ/տեղով հանրակրթական մեկ դպրոց, որտեղ ներկայումս սովորում են 13 աշակերտներ:

Դպրոցը կառուցվել է 1991 թվականին նոր ավանի կառուցման ժամանակ:

Դպրոցն ունի 9 մանկավարժ և 2 սպասարկող անձնակազմ, մանկավարժներից 7-ն ունեն բարձրագույն կրթություն, որից 6-ը կանայք են:

Դպրոցն հիմնականում ապահովված է անհրաժեշտ գույքով, սարքավորումներով և ուսումնա-մեթոդական նյութերով:

Համայնքը չունի հանգստի գոտի կամ այլ հարմարություններ՝ որտեղ հնարավոր կլինի կազմակերպել համայնքի բնակչության հանգստն ու ազատ ժամանցը, երեխաների մշակութային ու գեղագիտական դաստիարակությունը:

Համայնքն չունի մարզադաշտ և մանկապարտեզ:

Համայնքի բնակչության առողջապահական սպասարկումն իրականացվում է Ջաջուռի ամբուլատորիայում և Գյումրու առողջության կենտրոնի միջոցով, համայնքում աշխատում է մեկ բուժբույր:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՈՒՇԵՂ ԿՈՂՄԵՐԸ

- Բերրի վարելահողերի առկայությունը.
- քարի պաշարների առկայությունը.
- Երկաթուղուն մոտ գտնվելը.
- Բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական կադրերի, բանվորական աշխատուժի առկայությունը.
- քարի արտադրության և մշակման, գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման ճյուղերի զարգացման հնարավորությունները:
- Համայնքի բնակչության համախմբվածությունը:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԹՈՒՅԼ ԿՈՂՄԵՐԸ

- Ոռոգման համակարգի բացակայությունը:
- Բնակլիմայական ոչ բարենպաստ պայմանները:

- Հակակարկտային կայանքների բացակայությունը:
- Համայնքի բնակչության սոցիալական անապահով վիճակը և ցածր կենսապայմանները:
- Գյուղացիական տնտեսությունների արտադրական փոքր կարողությունները:
- Գյուղատնտեսական տեխնիկայի պակասը, առկա տեխնիկայի մաշվածությունը:
- Գազբաշիիչ ցանցի բացակայությունը:
- Համայնքային կենտրոնի շենքի քայքայված վիճակը:
- Հանգստի գոտու բացակայությունը:
- Մայրուղի բնակավայր, ներհամայնքային և դաշտամիջյան ճանապարհների քայքայվածությունը:
- Գործազրկության բարձր մակարդակը:
- Երիտասարդ ընտանիքների արտագաղթը համայնքից:
- Տեղական բյուջեի սահմանափակ միջոցները:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Երկարաժամկետ և մատչելի տոկոսադրույքներով գյուղատնտեսական նպատակային վարկերի տրամադրման և սուբսիդավորման միջոցով գյուղատնտեսական տեխնիկայի նորացում, գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության ծավալների ավելացում, վերամշակման փոքր և միջին ձեռնարկությունների հիմնում:
- Անասնապահություն, մեղվապահության ճյուղերի զարգացում:

ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՄՊԱՌՆԱՅՈՂ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

- Ուժեղ սեյսմիկ գոտում գտնվելը:
- Բնակլիմայական ոչ բարենպաստ պայմանները /երաշտ, կարկտահարություն, ցրտահարություն, ուժեղ քամիներ/:
- Հակակարկտային կայանքների բացակայությունը:
- Կոյուղաջրերի հեռացման ցանցի բացակայությունը.
- Համայնքային կենտրոնի շենքերի քայքայված վիճակը.
- Բնակչության ցածր կենսապայմանները.
- Երիտասարդ ընտանիքների արտագաղթը համայնքից:
- Տեղական բյուջեի սահմանափակ միջոցները և համայնքում ծառայությունների մատուցման համար անհրաժեշտ պայմանների բացակայությունը:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Համայնքի ռազմավարությունն է՝

Տնտեսական և սոցիալական ոլորտների բարեփոխումների ճանապարհով հետևողականորեն բարելավել համայնքի բնակչության սոցիալ-տնտեսական պայմանները, բարձրացնել բնակչության կենսամակարդակը:

Գյուղատնտեսության ճյուղի և փոքր ու միջին բիզնեսի զարգացման միջոցով ավելացնել նոր աշխատատեղեր և կանխել արտագաղթը համայնքից:

Հիմնական նպատակները

- Ոռոգման համակարգի կառուցում:
- Արոտների ջրարբիացում:
- Խմելու ջրի մատակարարման բարելավում:
- Համայնքային կենտրոնի շենքի հիմնանորոգում:
- Բնակելի տների տանիքների վերանորոգում:
- Բնակավայր-մայրուղի 2,5կմ ճանապարհի ասֆալտապատում:
- Ներհամայնքային ճանապարհների վերանորոգում:
- Դաշտամիջյան ճանապարհների փոսալցում:
- Կոյուղու ցանցի կառուցում:
- Գազամատակարարման սպառիչ ցանցի կառուցում:
- Գյուղացիական տնտեսությունների կարողությունների զարգացում:
- Գյուղատնտեսական տեխնիկայի նորացում և ավելացում:
- Համայնքում գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման փոքր և միջին ձեռնարկությունների հիմնում, նոր աշխատատեղերի ստեղծում:
- Քարի արտադրության և վերամշակման ճյուղի զարգացում, նոր աշխատատեղերի ստեղծում:
- Անհատական բնակարանային շինարարության խթանում:
- Համայնքի մշակութային կյանքի աշխուժացում, ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի զարգացում:
- Համայնքում հանգստի գոտու հիմնում:
- Համայնքի սոցիալապես անապահով ընտանիքներին աջակցության կազմակերպում:

**ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ
ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ**

ՏԵՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքում ծառայություններ մատուցելու և ծրագրեր իրականացնելու համար կարևոր նշանակություն ունի համայնքի ֆինանսական միջոցների գնահատումը և կանխատեսումը:

Համայնքի բյուջեն հիմնականում ձևավորվում է հողի հարկից, գույքհարկից և վարձակալության տրված համայնքի սեփականություն հանդիսացող գյուղատնտեսական նշանակության հողերի վարձավճարներից: Վերջին 10 տարիներին համայնքի բյուջեի սեփական եկամուտները կատարվել են 90-100 տոկոսով: Բյուջեի մուտքերի հիմնական մասը նպատակաուղղվել են ընթացիկ աշխատավարձերի ու սոցիալական ապահովության պարտադիր վճարների վճարմանը, իսկելու ջրի ներքին ցանցի վերանորոգման աշխատանքների կատարմանը, բնակավայր մտնող և միջհամայնքային ճանապարհների փոսային նորոգմանը, փոքրածավալ ծառայությունների մատուցմանը /աղբահանության կազմակերպում, սոցիալապես անապահով ընտանիքներին դրամական օգնությունների տրամադրմանը, տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովմանը:

Համայնքի բյուջեի ֆինանսական կարողությունները հնարավորություն չեն տալիս լուծելու համայնքում առկա և հրատապ լուծում պահանջող հիմնախնդիրները: Այդ հիմնախնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ է պետական մարմինների, հանրապետությունում գործող միջազգային կազմակերպությունների ու հիմնադրամների աջակցությունը:

**ԸՍՏ ԱՌԱՆՁԻՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐԻ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹ ԾՐԱԳՐԵՐԻ,
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒՄ և ԿՈՆԿՐԵՏ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՁԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄ**

Ըստ առանձին բնագավառների ծրագրերի ընտրության և նրանց առաջնահերթության որոշման համար հիմք են հանդիսացել համայնքի ղեկավարի նախընտրական ծրագիրը և

նամայնքի ղեկավարի նախընտրական քարոզարշավի ժամանակ համայնքի ընտրողների կողմից տրված պատվիրանները:

Իսկ ծրագրերի իրականացման, արժեքների գնահատման և հնարավոր ֆինանսավորման աղբյուրների բացահայտման համար հիմք են հանդիսացել տեղական բյուջեի ֆինանսական հնարավորությունները, ՀՀ կառավարության տարածքային զարգացման ռազմավարությունը և հանրապետությունում գործող ներդրումային կազմակերպությունների ու հիմնադրամների հետ հաստատած համագործակցության կապերը:

2016- 2021թթ. նախատեսվում է իրականացնել առաջնահերթ լուծում պահանջող հետևյալ ծրագրերը՝

ԾՐԱԳԻՐ 1

ՀԱՍԱՅՆՔԻ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻ ԿԱՌՈՒՅՈՒՄ և ՄԱՐԶԱԳՈՒՅՔԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱԿՈՐՈՒՄԸ

Հարկավոր է կառուցել մարզադաշտը գյուղի հարավ-արևմտյան հատվածում: Ծրագրով նախատեսվում է դաշտի հարթեցում ու սևահողի ծածկույթի ապահովում: Երկրորդ մասով նախատեսվում է ձեռք բերել մարզագույք:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագիրը նպատակաուղղված է բարեկարգ ու կառուցապատված մարզադաշտ ունենալուն և մարզագույք ձեռք բերելուն, որպեսզի կազմակերպել մարզումների ինչպես դպրոցական, այնպես էլ երիտասարդության համար:

Ծրագրի իրագործման համար անհրաժեշտ է՝

- *Կազմել նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթեր,*
- *Ապահովել համայնքային բյուջեով պահանջվող ներդրումը ծրագրի իրականացման համար,*
- *Լուծում տալ հետևյալ խնդիրներին.*

խնդիր 1. Հարթեցնել մարզադաշտն ու ապահովել կանաչ ծածկույթով,

խնդիր 2. Կառուցել բացօթյա մարզումների տեխնիկական միջոցներ,

խնդիր 3. Կազմակերպել ծառատունկ մարզադաշտի շրջակայքում:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆ ՈՒ ՖԻՆԱՆՍԱԿՈՐՄԱՆ ԱՐԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

Ծրագիրը նախատեսվում է իրականացնել 2018 թվականին, ներդրում կատարելու նպատակով համայնքը պատրաստվում է դիմում խնդրանքով դիմել հայաստանի Հանրապետության օլիմպիական կոմիտեին:

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ըստ նախնական հաշվարկների ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 1,2 մլն. դրամի ներդրում:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագրի առաջին մասը իրականացվելու է 2018 թ. 2-րդ եռամսյակում:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագրի իրականացման գործը կազմակերպելու ու վերահսկելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմը. պատասխանատու՝ համայնքի ղեկավար Վարազդատ Բաղդասարյանը:

ՍՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Համայնքը կունենա կանաչապատ ու բարեկարգ մարզադաշտ՝ գույքով համալրված, որը հնարավորություն կստեղծի ոչ միայն Լեռնուտի համայնքի, այլ նաև հարևան համայնքերի բնակչությանը զբաղվելու սպորտով:

ԾՐԱԳԻՐ 2

ՄԻՋՅԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԾԱՆԱՊԱՐՅՆԵՐԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Որոշ հատվածներում միջհամայնքային ճանապարհները դարձել են գրեթե անանցանելի: Ծրագրով նախատեսվում է բարեկարգել միջհամայնքային 2700 քմ ընդհանուր մակերեսով ճանապարհ, (ճանապարհի խճալցում, ավազալցում, ճանապարհի հարթեցում):

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

Ծրագրի նպատակն է նորոգել ու բարեկարգել միջհամայնքային երկու ճանապարհ, որի իրագործման համար անհրաժեշտ է լուծում տալ մի քանի խնդիրների..

Խնդիր1. Կազմել նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթեր ըստ առանձին փողոցների.

Խնդիր2. 2017 թ. համայնքային բյուջեով ֆինանսական ներդրումներ նախատեսել ծրագրի իրականացման համար.

Խնդիր 3. Խճալցել ու ավազալցել 2700 քմ ճանապարհ ու հարթեցնել:

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Նախնական չափազանցումն ու հաշվարկի արդյունքում (շինանյութ, դիզ. վառելանյութ, տեխնիկայի վարձակալություն, աշխատանքյին գործիքներ, պահանջվող աշխատուժ)ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները գնահատվում են 0,75 մլն դրամ, որը համայնքը պետք է կատարի իր ուժերով:

ԾՐԱԳՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագիրը նախատեսվում է իրագործել 2017թ. ընթացքում,

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՊԱՏԱԽՍԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագրի իրականացման հետ կապված խնդիրների լուծումն ու աշխատանքների կազմակերպումը իրականացնելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմը:

Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վարազդատ Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՑ ՍՊԱՍԿՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծրագրի իրականացմամբ համայնքը կունենա բարեկարգ միջհամայնքային փողոցներ:

ԾՐԱԳԻՐ 3

ԱՐՈՏԱՎԱՅՐԵՐԻ և ԽՈՏՅԱՐԿՆԵՐԻ ԾԱՆԱՊԱՐՅՆԵՐԻ ՆՈՐՈԳՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՅԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Խոտտհարկների մոտ 9 կմ երկարության ճանապարհները անվավոր տեխնիկայի համար դժվար անցանելի է, որի պատճառով համայնքի բնակիչները չեն կարող ժամանակին կատարել խոտհունձը:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագիրը նպատակ է հետապնդում նորոգել դաշտամիջյան ճանապարհները, պահովել 4 մ լայնության բանուկ երթևեկելի ճանապարհ:

*Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է լուծում տալ հետևյալ խնդիրներին՝
խնդիր 1. Կազմել նախագծանախահաշվային փաստաթղթեր,
խնդիր 2. Ապահովել համայնքային բյուջեով պահանջվող ֆինանսական միջոցները ծրագրի իրականացման համար:*

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՅԱՏՈՒՄԸ

Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները գնահատվում են մոտ 0.65 մլն դրամ: Ծրագիրը իրականացվելու է համայնքային բյուջեի միջոցներով:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագիրը նախատեսվում է անբողջությամբ իրականացնել 2017 թ:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագրի իրականացման կազմակերպումն ու ղեկավարումը՝ Լեռնուտի գյուղապետարան:

Պատասխանատու՝ համայնքի ղեկավար Վարազդատ Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳՐԻՑ ՍՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

- Ծրագրի իրականացումով դաշտամիջյան ծանապարհները կդառնան անցանելի, ժամանակին և անվտանգ կկատարվի խոտհունձը,
- Հողամասերը կմշակվեն, չեն լինի մշակովի հողամասի կորուստներ:

ԾՐԱԳԻՐ 4

ԳՅՈՒՂԻ ՓՈՂՈՑՆԵՐԻ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԱՆՑԿԱՑՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Նախատեսված է գյուղի կենտրոնական փողոցների գիշերային լուսավորության համար տեղադրել լամպերի 14 կետեր, որոնք կապահովեն գիշերային ժամերի անհրաժեշտ լուսավորությունը:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագիրը նպատակ է հետպնդում համայնքում գիշերային ժամերին ունենալ անհրաժեշտ փողոցային լուսավորություն: Ծրագրի կատարման համար լուծում են պահանջում հետևյալ խնդիրները.

- Խնդիր 1. Էլեկտրասյուղների վրայով անցկացնել առանձին լուսավորության հաղորդալար.
- Խնդիր 2. Մոնտաժել լուսավորության լամպերն ու տեղադրել ավտոմատ լուսառեկե-անջատիչ ու ժամային հաշվիչ:

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ծրագրի արժողությունը 600 հազ. դրամ է, որը իրականացվելու է համայնքի միջոցներով:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագրի իրականացվելու է 2017-2018 թ.թ. ընթացքում, որից 6 կետ 2017 թ. և 8 կետ 2018 թ. ընթացքում:

ՍՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Համայնքի կենտրոնն ու փողոցները կդառնան լուսավոր, գիշերային ժամերին հետիոտնի համար հնարավորություն կստեղծվի ազատ տեղաշարժվելու:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագիրը իրականացվելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ղեկավարությամբ ու վերահսկողությամբ: Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վարազդատ Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳԻՐ 5

**ԿԱՆԳԱՌՈՒՄ ՈՒՂԵՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՍԱՐ
ՍՊԱՍԱՐԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ**

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Սպասարանի կառուցումը անհրաժեշտություն է, փոխադրամիջոցի սպասելիս ուղևորներին արևից, քամուց ու տեղումներից պատսպարվելու համար:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

*Ծրագրի նպատակն է Կանգառում սպասողների համար ստեղծել հարմարավետ պայմաններ: Ծրագրի իրականացման համար կան խնդիրներ`
խնդիր 1. Մաքրել տարածքն ու կատարել տեղանշում.
խնդիր 2. Պատվիրել «Սպասարանի» պատրաստի (հավաքովի նստարաններով) կոնստրուկցիան ու տեղադրել.
խնդիր 3. Սալարկել հատակն ու բարեկարգել շրջակայքը:*

**ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ
ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ**

Ծրագիրը գնահատվում է 0.3 մլն դրամ: Նախատեսվում է իրագործել տեղական բյուջեի միջոցներով:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագրի մի մասը նախատեսվում է իրականացնել 2016 թ. օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին, մյուս մասը 2017 թ. մինչև երկրորդ եռամսյակը:

ՍՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Կանգառում սպասողները հնարավորություն կունենան պատսպարվել արևից, քամուց ու տեղումներից:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագիրն իրականացվելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ղեկավարությամբ ու վերահսկմամբ: Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վ. Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳԻՐ 6

ԳԵՐԵԶՍԱՆԱՏԱՆ ՑԱՆԿԱՊԱՏՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Ծրագիրը նախատեսում է գյուղի գործող գերեզմանատան ցանկապատում, որի ընդհանուր երկարությունը՝ 480 զծմ:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագրի նպատակն է ունենալ պաշտպանված ու խնամված գերեզմանոց: Ծրագրի խնդիրներն են.

Խնդիր 1. Գործող գերեզմանոցի համար կառուցել մետաղական կոնստրուկցիայի 480 զծմ երկարության ցանկապատ.

Խնդիր 3. Տարածքում առանձին հատվածներում կառուցել մեքենաների կայանատեղի.

Խնդիր 4. Գերեզմանոցում տեղադրել հանգստաքար:

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Նախնական հաշվարկներով ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները գնահատվում են 0,9 մլն դրամ:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագիրը նախատեսվում է իրականացնել համայնքային բյուջեի միջոցներով, մի մասը 2014 թ. երրորդ եռամսյակում, մյուս մասը 2017-2018 թթ. ընթացքում:

ՄՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Գերեզմանոցները կդադարեն «արոտատեղի» լինելուց, կբացառվեն անհարգի վնասները:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագիրը իրականացվելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ղեկավարությամբ ու վերահսկողությամբ: Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վ. Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳԻՐ 7

ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ՄԱՔՐՈՒՄ, ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄ, ԱՂԲԱՅԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ծրագրով նախատեսվում է ամենօրյա ուշադրություն համայնքի շրջակայքի, հասարակական կենտրոնի ու ներհամայնքային փողոցների մաքրությանը, հատկապես գարնան ամիսներին կազմակերպել կենտրոնացված աղբահանություն:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագիրը նպատակ է հետապնդում համայնքում ունենալ

- Սանիտարական ապահով վիճակ,
- Մաքուր փողոցներ,
- Չաղտոտված շրջակա միջավայր,

Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է լուծել`

Խնդիր 1. Հատկապես գարնան ամիսներին կազմակերպել կենտրոնացված աղբահանություն (մնացած ժամանակ ըստ անհրաժեշտության): Տեխնիկայի վարձակալումն ու դիզ. վառելանյութով ապահովումը գյուղապետարանի միջոցներով, իսկ բարձունք` բնակիչների ուժերով:

Խնդիր 2. Կոյուղաջրերի համար օգնել բնակիչներին ունենալու ավտոնոմ սեպտիկ հորեր:

Խնդիր 3. Աղբը տեղափոխել միայն հատուկ դրա համար հատկացված տարածք:

Խնդիր 4. Կազմակերպել լրացուցիչ շահագրգռիչ միջոցառումներ բնակավայրի մաքրությունը ապահովելու նպատակով:

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ծրագրի ֆինանսական միջոցները գնահատվում են տարեկան 0.3 մլն դրամ համայնքային բյուջեի միջոցներից:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագիրը նախատեսվում է կատարել ամեն տարի:

ՍՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծրագրի կատարմամբ կբարելավվի բնակավայրի ու շրջակա միջավայրի սանիտարական վիճակը, կբացառվեն տնտեսական աղբի կուտակումները բնակավայրի տարածքում:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագիրն իրականացվելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ղեկավարությամբ ու վերահսկմամբ: Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վ. Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳԻՐ 8

ԾԱՌԱՏՆԿՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ծրագրով նախատեսվում է տարեկան 300 դեկորատիվ ու մրգատու ծառերի տնկում կանաչ գոտիներում, դպրոցամերձ տարածքում, ճամփեզրերին ու դաշտապաշտպան գոտիներում:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագրի նպատակն է ավելացնել կանաչ գոտիների տարածքը, հիմնել նոր դաշտապաշտպան անտառագոտիներ:

Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է լուծելի դարձնել հետևյալ խնդիրները.
խնդիր 1. Համայնքի միջոցներով տարեկան ձեռք բերել 300 տնկի,
խնդիր 2. Նախատեսել ծառատունկի գոտիները,
խնդիր 3. Օգտագործել համայնքի աշխատուժը հասարակական աշխատանքի կարգով, նպատակ ունենալով մարդկանց մոտ բարձրացնելու պատասխանատվությունը:

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆ ՈՒ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐԸ

Ծրագրի ֆինանսական միջոցները գնահատվում է 0,3 մլն դրամ ամեն տարվա համարյա յուրաքանչյուր տարվա համար համայնքային բյուջեի միջոցներով:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագիրը իրագործվելու է 2017-2018-2019-20120 թ.թ. վաղ գարնանը կամ ուշ աշնանը:

ՄՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծրագրի իրականացմամբ կավելանան կանաչ գոտիների տարածքները, կստեղծվեն դաշտապաշտպան գոտիներ:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագիրը իրականացվելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ղեկավարությամբ ու վերահսկողությամբ: Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վ. Բաղդասարյանը:

ԾՐԱԳԻՐ 9

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԳԱԶԱՖԻԿԱՑՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Գազաֆիկացումը համայնքի համար դիտվում է որպես թիվ 1 հիմնախնդիր, որովհետև դրանով է պայմանավորված գյուղի տնտեսական ու սոցիալական զարգացման հիմնահարցը:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

- Ծրագրի հիմնական նպատակներն են.
- Ապահովել կրթական ու հասարակական օբյեկտներին ու բնակչությանը բնական գազով,
  - Աշխուժացնել գյուղի տնտեսությունն ու մարդուն դարձնել սոցիալապես ավելի ապահով,
  - Գյուղացուն պահել գյուղում:
Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է լուծելի դարձնել հետևյալ խնդիրները.
Խնդիր 1. Ծրագիրը իրականացման համար դիմել ՀՀ կառավարությանը՝ պետ բյուջեյի կամ բարեգործական կազմակերպություններին ներդրումներ կատարելու կապակցությամբ:
Խնդիր 2. Ապահովել համայնքի կողմից 10 % ներդրում աշխատանքների իրականացման համար,
  - Ծրագրի իրականացման տնտեսական հիմնավորումներով դիմել ՀՀ Շիրակի մարզպետարան:

ԾՐԱԳՐԻՑ ՍՏԱՅՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Իրականացնելով այս ծրագիրը, կփոխվի գյուղի դեմքը, կաշխուժանա տնտեսությունը, գյուղացին կդառնա ավելի վճարունակ, կկապվի գյուղին, կկրճատվի արտագնա աշխատանքի մեկնողների թիվը, դպրոցն ու հասարակական օբյեկտները կջեռուցվեն ամբողջությամբ, դպրոցում կբարձրանա հաճախելիությունն ու առաջադիմությունը:

Գյուղում կգործարկվեն վերամշակող ձեռնարկություններ, կմատուցվեն կենցաղային ծառայություններ:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագրի իրականացման ժամկետը կախված է ՀՀ կառավարության աջակցությունից:

ԾՐԱԳԻՐ 10

ԱՎՈՒՄԲ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՇԵՆՔԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Նախատեսվում է հիմնանորոգել ակումբի և գրադարանի շենքը:

ԾՐԱԳՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ծրագրի նպատակն է շինությունը դարձնել բարեկարգ ու օգտագործելի, ունենալ գրադարան: Մշակույթի տունը ծառայեցնել իր նպատակին, կազմակերպելով ազատ ժամանց ու միջոցառումներ,

Ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է լուծել հետևյալ խնդիրները՝
խնդիր 1. Վերանորոգել շենքերի տանիքը:

խնդիր 2. Կատարել քարե սալիկներով երեսապատում:

խնդիր 3. Կատարել ներքին հարդարման աշխատանքներ (պաստառապատում, ներկում, հատակի նորոգում, ապակեպատում, դռների նորոգում, ներքին էներգոհամակարգի մոնտաժում):

ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ըստ նախնական չափագրման ու հաշվարկի, ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները գնահատվում են 4.5 մլն դրամ:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Ծրագիրը նախատեսվում է իրագործել տեղական բյուջեի միջոցներով 20% ներդրման և 80% <<Հայկական Կարիտաս>> բարեգործական կազմակերպության ներդրման շնորհիվ, որից էլ կախված է աշխատանքների կատարման ժամկետները:

ՍՊԱՍՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծրագրի իրագործման արդյունքում համայնքում նորմալ կգործի մշակույթի տունը: Մշակույթի տունը վերանորոգումից ու գույքավորումից հետո լիարժեք կծառայի իր նպատակին և միանգամից 40-50 մարդ հնարավորություն կունենան այնտեղ զբաղվել ու անցկացնել իրենց ազատ ժամանակը:

ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂՆ ՈՒ ՊԱՏԱԽՍԱՆԱՏՈՒՆ

Ծրագիրն իրականացվելու է համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ղեկավարությամբ ու վերահսկմամբ: Ծրագրի իրականացման պատասխանատուն է համայնքի ղեկավար Վարազդատ Բաղդասարյանը:

Ե Զ Ր Ա Փ Ա Կ ՈՒ Մ

Լեռնուտի համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման քառամյա ծրագիրը հիմք է հանդիսանալու համայնքի տարեկան ծրագրերի, բյուջեների մշակման և կատարման աշխատանքները կազմակերպելիս:

Ելնելով համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման քառամյա ծրագրի ռազմավարությունից և ընդհանուր նպատակներից, շատ կարևոր է սեփական եկամուտների լրացուցիչ աղբյուրներ գտնելը, ֆինանսական միջոցների արդյունավետ հավաքագրման կազմակերպումն ու նպատակային օգտագործումը:

2016-2021 թ.թ. համայնքային բյուջեները պետք է մշակել որպես զարգացման ծրագրային բյուջեներ, որոնցով հնարավոր կլինի իրականացնել ինչպես ընթացիկ և հիմնական վերանորոգման աշխատանքներ, այնպես էլ սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրեր:

Համայնքի զարգացման կոնկրետ ծրագրեր կարելի է ներկայացնել ՀՀ կառավարություն, Շիրակի մարզպետարան, լրացուցիչ ներդրումներ հայթհայթելու նպատակով: Նախատեսվում է փնտրել ինվեստիցիաների նոր աղբյուրներ, ներգրավել գործարարների սեփական միջոցները, տարբեր սոցիալական հիմնադրամների ներդրումները:

Համայնքի զարգացման քառամյա ծրագիրը կազմվել է համայնքի ռազմավարության առաջնահերթ ծրագրերի ընդգրկման ու ֆինանսական միջոցների ապահովման հնարավոր համադրմամբ ու իրագործելիության բարձր հավակնությամբ: